

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

61. An Tabelliones, & alii iustitiae ministri iurandi non accipere aliquid
praeter stipendium taxatum, si successu temporis tale stipendium
iniustum censeatur, teneantur ad iuramentum? Ex part. 8. & ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

De Voto, & Iuramento, &c. Ref. LIX. &c. 77

2. At his non obstantibus, affirmatiuam sententiam docet Suarez de relig. tom. 2. lib. 2. de in. promiss. cap. 3. num. 7. iuncto num. 8. & num. 14. Quia, cum de consensu partium sit prorogatio temporis compromissi, non fit nouum pactum in substantia, vt volunt Authores contrarij: sed illud idem differtur, prorogatur, & commutatur in maius tempus: & idem totum ipsum pactum, prout antea erat iuramento affectum, prorogatur: quia nulla est ratio separandi pactum à iuramento; nec est impossibilitas in continuatione eiusdem pacti, & iuramenti: cum tibi non fiat extensio iuramenti ad nouam materiam; sed continuatio eiusdem iuramenti circa eandem materiam continuatam: maxime quia cum iuramentum adhaeret promissioni, tanquam accessorium principali; prorogatio principali, censetur prorogari accessorium. Secundo probatur, & declaratur magis: quia, quoties prorogatur, seu commutatur iuramentum, siue ex consensu partium, siue auctoritate Iudicis, id, in quod fit commutatio, cadit sub eadem obligatione iuramenti; alius non esset commutatio, nec prorogatio; sed noua promissio, nouum pactum & extinctio prioris pacti. Consequens est falsum: ergo.

3. Et quidem hac opinio videtur probabilior: sententiam tamen Azorij puto etiam probabilem esse, quam postea secutus est Sanchez in Summa tom. 1. lib. 3. c. 17. num. 23. & de hac questione latè, & doctè scribit Couarruias de pactis, part. 1. n. 6.

RESOL. LIX.

De iuramento seruandis statuta, seu capitula ciuium, collegiorum, &c.

Et pro praxi huius questionis aliqui casus adducuntur & notantur in textu huius Resolutionis. Ex p. 3. tr. 6. & Misc. 2. Ref. 39.

§. 1. **S**upradicta statuta sunt in vsu, nulla indigent probatione, non obseruantia illa esse perituros, vt patet ex cap. querelam, & toto tit. de iur. iur. Si verò aliqua statuta in dissuetudinem abierunt, vel vsu recepta non fuerunt, tunc illa non obseruantia perituri non sunt. Nam, vt rectè notat Megala consil. 81. n. 1. Gutierrez de iuram. consil. part. 1. cap. 18. n. 14. Gomez in leg. Thauri, num. 365. & 66 Sanchez in Summa, to. 1. lib. 1. cap. 14. num. 9. Portel in addit. ad dubia Regul. ver. iuramentum, numer. 22. Malderus in 22. D. Thomas, tract. 10. cap. 6. dub. 9. Homobonus in exam. Eccl. part. 1. tract. 7. cap. 9. quest. 46. & alij penes ipsos, iuramentum de seruandis statutis non extendi ad statuta moribus vtentium non recepta, vel que per contrariam consuetudinem abrogata sunt. Hinc inferitur Gubernatores Tabular huius vrbs non esse perituros mutando pecuniam Ciuitati, nam Capitulum id prohibens non fuit vsu receptum, & in dissuetudinem abiit: & sic etiam dicendum est de Pratoribus huius vrbs, qui aliqua capitula Ciuitatis non obseruant, que in dissuetudinem abierunt.

2. Notandum est etiam hic obiter contra Megalan vbi supra n. 4. tunc materiam statuti iurati esse grauem, vt constituat perituum mortale, quando tanti momenti est, vt iuramento secluso statutum sit materia ratione sufficiens esset ad obligationem sub mortali. Et ita docet Sanchez loc. cit. n. 3. hinc transgredientes statuta iurata decernentia faciendum aut omittendum aliquid sub aliqua pena, non peccare dicendum est.

3. Nota etiam, quòd quando statutum iuratum reuocetur per potentem reuocare, tunc illud non seruans non esse perituum, dicendum est: quia non amplius obligat, & ideo cessabit iuramentum. Ita Sanchez vbi supra n. 10. cum Caietano 2. 2. q. 89. art. 9. Soto lib. 8. de iust. q. 1. art. 9. & aliis, Tom. VII.

4. Vnde inferitur, in rigore loquendo, Pratores huius vrbs non peccare, neque esse perituros, quando Dominus Prorex cum aliquo actu vice regio dispensat pro illa vice, vt aliquid efficiatur, non obitante aliquo Capitulo ciuitatis in contrarium; vt v. g. fiat electio ad aliquod officium sine vsu inuolò, vt vulgò dicitur, &c. licet hoc Domini Proreges efficere minime deberent, & ideo Pratores in tali casu exponant Proregibus inconuenientia, que sequuntur ex supradictis dispensationibus, vt nihil timeant.

RESOL. LX.

In multis religionibus extant pendentia, & statuta, in quibus Notarij, Commissarij, & ceteris iustitijs administris taxa a sunt stipendia: quæ itur an modo obligent, in conscientia, & virtute iuramenti stante varietate temporum, & circumstantiarum: Ex p. 2. tr. 17. & Misc. 5. Ref. 60.

§. 1. **R**espondeo negatiuè. Ita Molina de iust. tom. 1. tr. 2. disp. 84. & Basil. Pontius p. 1. var. di. p. q. 2. scholasticas. 7. qui citat D. Antonin. part. 2. tit. 7. c. 5. §. 1. & p. 3. tit. 3. c. vlt. §. 1. & Syluestrum ver. restit. 3. q. 5. pronunt. 10. Nam nisi illa leges iustum pretium contineant pro varietate temporum, & iuxta illam mutentur, iniusta sunt, & iuste poterit tabellio accipere sibi incrementum, vsque ad limites iusti pretij. Sciendum est enim, crescente pecunia decretere valorem illius ad ceteras res pecunia comparandas, atque adeò decretere valorem ceterarum rerum compensatione pecunia. Vnde cum his temporibus, quod non erat antiquitus, excreuit pecunia, decreuit ex hoc valor illius, & creuit valor aliarum rerum, & ita nisi mutatio legum facile fieri potest, vt pretium olim iustum, nunc sit infra iustum infimum: hanc etiam opinionem tenet Tolet. in sum. lib. 5. c. 62. n. 7. vbi asserit: Notarium non debere excedere pretium iustum instrumenti, hoc autem est frequenter lege taxatum. In qua taxatione, notandum est apud aliquas regiones exigij taxationes has secundum pretia vilissima, quia sunt antiquissima, quando res minimo pretio emebantur, & tunc ipsa officia minus multo valebant, modò autem multum valent. Et quamuis iuste possit Notarius excedere illa taxata pretia, tamen vnum obstat, nimirum iuramentum; quod singulis annis, aut in principio officij facit, puta obseruandi illam taxationem, ob id peccat transgrediendo. Vnde sanctissime facerent Principes si pretium conueniens habita temporum, & regionum ratione imponerent, aut tale iuramentum, quo multi illaqueantur, auferrent. Hæc Tolet. quem sequitur Reginald. in praxi, tom. 1. lib. 25. c. 57. §. 1. n. 993.

2. Verum ego puto, contra Toletum, neque Notarium, neque alios ministros virtute iuramenti teneri ad obseruanda ea statuta, & illas Pandectas; & ideo non peccare, quia in dissuetudinem abierunt, vt iniusta, & illud iuramentum est de solis statutis seruandis, quatenus ea obligant. Ergo, si ex aliqua causa obligare desinunt, cessabit iuramenti obligatio, eo quòd iam illa non sunt statuta, & iuramentum fuit illis accessorium, quatenus statuta erant. Igitur iuramentum aliquod seruandis statutum intelligitur, quatenus illud iustum est, & obligatorium, non ergo obligauit illud iuramentum ad eam taxam, quatenus iniusta est: & ita hanc opinionem in terminis tenet Sanchez in opere moral. tom. 2. lib. 3. c. 14. n. 14. & Molfes. in sum. to. 2. tr. 12. c. 5. n. 67.

RESOL. LXI.

An Tabelliones, & alij iustitijs ministris iurando non accipere

H 3

Sup. hoc in Ref. seq. & n. tom. 6. tr. 7. Ref. 117. §. 1. cursum in fine, sed vide eam per totam, & in to. 2. tr. 1. ex ref. 22. vide objectionem quam adducit Caramuel in §. Sum. & §. vlt. aduersum, doctrinam huius Ref.

accipere aliqui a prater stipendium taxatum, si successu temporis tale stipendium iniustum censetur, teneatur ad iuramentum: Ex p. 9. tr. 8. & Misc. 3. Ref. 8.

Sup. hoc in Ref. praei. ta. & in aliis §§. eius nor.

§. 1. **R**espondeo, quod iuramentum, quod Ministri publici, Iudicesque, & Tabelliones accipiunt, nihil amplius accipiendi pro actione aliqua sui muneris ultra stipendium sibi a lege, vel a Rege taxatum, non obligat, quando a viris doctis probabiliter iudicatur, tale stipendium successu temporis minus sufficiens, & iniustum esse. Ratio est: quia iuramentum non potest obligare ad id, quod iniustum est: non enim est vinculum iniustitiae. Deinde, quia iuramentum seruandi aliquod statutum, semper intelligitur, quatenus illud iustum est, & obligatorium: non ergo obligabit iuramentum ad eam taxam, quando iudicio prudentum iniusta censetur. Et ita docet Sanchez tom. 1. Decalogi, lib. 3. c. 14. n. 14. Molina tom. 1. de iustit. disput. 8. versu. Vt ad rem redeamus, fol. mibi 568. colum. 2. Syluester 2 verbo, Restitutio, 3. q. 5. pronunciato 10. D. Antoninus 2. par. tit. 2. c. 5. §. 1. & 3. c. vlt. §. 11.

Sup. hoc in Resolutionibus not. seq.

2. Nec obstat dicere, quod iurans, latrone cogente, se ei daturum pecuniam, teneatur soluere, etiamsi iniuste latro id exigat, non aliam ob causam, nisi quia iurans, tale iuramentum licite exequi potest: ergo, cum similiter iuramentum seruandi legem taxantem publicis Ministris stipendium iniustum, possit ab illis iuste executioni mandari, & tenebuntur illi eam legem seruare, & non poterunt licite iustum stipendium, extra legem accipere. Respondeo, esse diuersam rationem: quia latro, petens pecuniam, intendit obligare promittentem ad illam ei reddendam; & promittens licite iurauit, & promisit latroni eam pecuniam ad redimendam suam vexationem, imò potius ad vitam emendam; & ideò cum promissio, & iuramentum ex parte illius sint iusta, licet ex parte latronis sit iniusta petitio; & teneatur in conscientia Deum testem efficere rei verae, & verae promissionis, quam latroni fecit. At auctoritas, & potestas publica, quando praedictum iuramentum a publicis Ministris petitur, non intendit eos obligare ad seruandum iuramentum iniustum. Vnde, quoties constat, stipendium illud esse iniustum, & insufficiens, vt quando ratione temporis iniustum factum est; tale iuramentum, nec ex parte iurantis, nec ex parte potestatis publicae illud petentis, obligat. Vnde est diuersa omnimò ratio, vt patet. Et de hac quaestione alibi etiam dictum est.

Sup. hoc late supra in ref. 58. 3. in tom. 4. tr. 4. Ref. 84. §. penult. & vlt. & in tom. 2. tr. 6. Ref. 6. §. vlt. & in al. i. eorum annotationum.

RESOL. LXII.

An si aliquis audiuit a viro optime fama aliquam rem, possit cum iuramento deponere in iudicio se illam certo scire: Ex p. 4. tr. 4. & Misc. Ref. 77.

Sup. hoc in tom. 6. tr. 1. ref. 101. cur sum in §. vlt. & ibi in tr. 3. & in §. 1. Et ad primum.

§. 1. **A**ffirmatiue videtur respondendum ex mente sapientissimi Ludouici Mexia in legem Regiam Toletani 23. part. 2. fund. num. 32. & 33. vbi sic ait. Petrus ab Ancharano conf. 24. consuluit testes de falso non puniendos, qui deposuerunt se id scire, quod a viro optime fama & opinionis audierant, quod dictum, vt singulare & valde cordi tenendum, citat & sequitur Iason in l. 1. col. vlt. ff. de eo per quem fact. erit. & in l. de pupillos, si quis ipsi pra. ord. col. 8. versu. secundò in quantum; ff. de nou. oper. nuncia. Cui accedit quod Dominicus scribit quod quis certo dicitur pro certo scire quando est certificatus ab vno notabili viro & fide digno, ad quod etiam citat cap. sicut pro certo, de simonia, & sequitur Iason in d. l. 1. & in dist. 9. si quis ipsi Pratori, & in d. properandum. §. si autem alterutra, col. 4. in 6. concl. C. de iudiciis & Franc. Curtius senior conf. 72. & idem voluit Romanus, loquens tamen pluraliter de fide dignis

conf. 403. col. pen. vers. secundò, quia ad hoc. Ita Mexia Ebi supra, qui alia multa adducit, pro hac sua firmitate sententia, & Didacus Perez in addit. ad Villadiego de irregul. c. 3. §. Idem dicere, fol. mibi 46. ex Dominico, notat etiam quod certificatus a notabili, seu fide digno viro, dicitur scire pro certo. Sed haec opinio aliquibus non placet, quia si esset vera, omnes testes de auditu efficerentur testes de causa scientia, adde quod in foro externo testis teneatur reddere rationem sui dicti, in foro tamen interiori extra iudicium probabiliter potest sustineri; vnde si aliquis iuraret rem aliquam ita esse, & hoc quia illam ita esse intellexit a fide digno, non esse periurum dicendum est. Et ita post haec scripta inueni hanc sententiam docere Sanchez in summa tom. 1. lib. 1. c. 4. n. 13. vbi sic ait. Ad veritatem iuramenti facti est, iuramentum audiuisse rem illam a persona ita fide digna, vt sit moraliter certus ita rem se habere; at in iudicialibus id non fati erit ad rem tanquam certam iurandam, nisi adiungatur causa illius notitia. Ita ille.

RESOL. LXIII.

Verum sit peccatum mortale iurare amphibologis, vt ad abscque necessitate: vt si videlicet iures ioci causa Principem esse in aula, intelligendo pictum? Vel an possit vti amphibologis, quoties id sit necessarium, an vtile ad salutem corporis, honoris, vel ad res familiares tuendas, & ad alia? Et an in distis casibus iurans non solum excusetur a periurio, sed etiam a peccato mortali, dummodo non iuret in iudicio, dum iudex iuridice illum interroget? Ex p. 2. tr. 15. & Misc. 1. Ref. 25.

§. 1. **P**ro explicatione huius casus notandum est, quod tunc causam iustam vtendi his amphibologis non adesse, quoties id necessarium, aut vtile est ad salutem corporis, honoris, vel ad res familiares tuendas, vel ad quodlibet aliud virtutis votum; ita vt veritatis occultatio censetur tunc expediens ac studiosa. Ita Nauarrus humane aures. 22. q. 5. ad finem, & in q. 2. n. 10. 2. His positis, communiter Doctores ad casum supra positum affirmatiue respondent. Ita Angelus, Thibona, Armilla, Nauarrus, Toletus, Sayrus, Philarchus, & Lopez vbi infra. Et ratio est, quia sic iurans agit contra praecipuum iuramenti finem, qui est determinatum veritatem testificari. Ergo, &c. 3. At mitius loquitur Lessius lib. 2. c. 42. d. 9. n. 98. in fin. vbi ait. Quod si tali orationi, cum iusta causa non subest, addatur iurandum, vt si iures Principem esse in oppido, intelligendo pictum, ioci causa erit graue peccatum, quia est magna irreuerentia, suis iocis Deum testem adhibere. Forte tamen, si scandalum abit, non erit mortiferum. Hac Lessius. 4. Sed sine forte, absolute, & simpliciter asserunt aliqui non esse peccatum mortale. Ita Sanchez in summa tom. 1. lib. 3. c. 6. nu. 22. Roncina tract. de leg. disp. 4. quest. 1. par. 12. num. 5. & nouissime Fillac in quaest. moral. tom. 2. tract. 25. cap. 13. num. 31. Dicendum est igitur in tali casu iuramentum excusandum esse, non solum a periurio, sed etiam a peccato mortali, modo non iuret in iudicio, dum iudex iuridice illum interroget, vel non iuret in materia prauidiciali. Et ratio est, quia in tali iuramento deficit sola discretio, seu iudicium, eo quod diuinum testimonium non debet abque necessitate his amphibologis misceri. Sed iuramentum cui sola discretio, seu iudicium deficit, non est mortale, sed peccaminosum. Ergo. 5. Ad argumentum contrariae sententiae nempe id obltare fini iurandi, responderi id contingere in materia leui, ac proinde non esse mortale: sicut promittere rem venialiter malam cum iuramento aduersatur.